

Click to enable Adobe Flash Player

10 Aralık 2012 17:22:01

[Ara](#)[Detaylı Arama](#)[Bireysel](#) | [Kurumsal](#) | [Öğretmen](#)

- [Yazarlar](#)
- [Güncel](#)
- [Yazı Dizisi](#)
- [Araştırma Yazısı](#)

EDİTÖR

[Nuran Çakmakçı](#)**[Yükseköğretimde koltuk yarışları](#)**

[Türkiye'nin en büyük üniversitelerinden biri olan İstanbul Üniversitesi'nde önümüzdeki günlerde yapılacak rektörlük yarışı kıyasıya geçiyor.](#)

KONUK YAZARLAR**[Murat Yalçıntaş](#)****[İstanbul Ticaret Odası \(İTO\) Başkanı](#)****[Kalkınmanın yolu girişimci üniversitelerden geçiyor](#)****[Hasan Albayrak](#)****[Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürü](#)****[YURTKUR'un kapısı herkese açık](#)****[Prof. Dr. M. Utku Ünver](#)****[Boston College Ekonomi Bölümü](#)****[Eğitim ve piyasa tasarımı](#)**

Amber Dalmaz Urfalı

[Korto Psikoloji, Çocuk ve Aile Terapisti - Geştalt Terapi Derneği Yönetim Kurulu Üyesi](#)

[Çocuk gelişiminde babanın önemi](#)

<geriileri>

Aralık 2012

Pt Sa Ça Pe Cu Ct Pz

1 2
3 4 5 6 7 8 9
10 11 12 13 14 15 16
17 18 19 20 21 22 23
24 25 26 27 28 29 30
31

- [Anasayfa](#)
- [Kurumlar](#)
- [Videolar](#)
- [Haberler](#)
- [Duyurular](#)

- [Forum](#)
- [BLOG](#)

[Haberler](#) > [Güncel](#)

[Paylaş](#) |

Eğitim ve piyasa tasarımı

Kuramsal mikroekonomi ve oyun kuramı ile uğraşan bazı akademik ekonomistler son 15 yıl içerisinde önemli bir devrime imza attılar.

Fildişi kulelerinde teoremler ispatlayıp, dünyayı yukarıdan izleyip modelleyerek kendi akademik meraklarını tatmin etmekten vazgeçip gerçek dünyaya birebir müdahale ederek bir nevi ekonomik ve sosyal mühendis olma rolüne soyundular.

Özellikle fiyat mekanizmasının ve piyasa ekonomisinin etkin dağıtım rolünü oynayamadığı bazı piyasalara müdahalede bulundular. "Eşleştirme piyasaları" diyebileceğimiz bu tür piyasaların en başında ise eğitim ile ilgili aktörlerin etkileşimde bulunduğu pazarlar geliyor.

Örneğin devletin yürüttüğü eğitim hizmetleri ve devlet okulları, öğrenciler arasında ekonomik statülerine bakmadan fırsat eşitleyici bir hizmet olduğu için bu hizmetin para ile alınıp satılması dünyadaki hemen hemen bütün ülkelerde uygun bulunmayan bir uygulama.

Pek çok ülkede öğrenciler devletin sağladığı bu uygulamadan kendi semtlerindeki okullara herhangi bir ekstra ücret ödmeden giderek faydalanabiliyor. Türkiye’de, Anadolu ya da fen lisesi örneğinde olduğu gibi, özel statüde olan ve sıradan devlet okullarına göre daha iyi eğitim veren kurumlara giriş, talep fazlasından dolayı sınavlarla ve sonrasında yapılan yerleştirme ile düzenleniyor. Devlet üniversiteleri de bu kulvarda değerlendirilebilir.

İşte bu ve benzeri alanlardaki yerleştirmenin nasıl yapılacağı son 15 yıla kadar, yetkili yerleştirme kurumunda çalışan bir bilgisayar programcısının inisiyatifinde yazılan bilgisayar algoritmasından ibaretti.

Belki yerleştirme politikasında söz sahibi olan orta düzey birkaç yönetici de bu konuda bu programcayı yönlendirebiliyorlardı.

Değişik yerleştirme metodlarında çok önemsiz gibi görünebilecek ufak tefek detayların ya da filozofik olarak kimlere öncelik tanınıp tanınmaması ile ilgili soruların sonuçlarının yaratacağı tüm öğrenci dağılımını etkileyebilecek politikaların detaylı analizlerini yapabilecek, bu konuda yol gösterebilecek uzmanlar yoktu.

İşte bu noktada bir avuç ekonomistin bu detayların ne kadar önemli olduğunu, fırsat eşitliğini ve kısıtlı kaynakların etkin dağıtımını nasıl bu politikaların etkileyebileceğini kuramlarla, simülasyonlarla ve deneylerle incelemeye başlaması sadece eğitim için değil ekonomi bilimi için de bir milat oldu.

Alfred Nobel anısına verilen Ekonomi Ödülü’nün, 2012 yılında, “istikrarlı tahsisat (ya da kararlı kaynak dağıtımı) ile piyasa tasarımı” alanındaki katkılarından dolayı Lloyd Shapley ve Alvin Roth’a verilmesine karar verdi. David Gale 2009’da vefat etmese idi o da büyük olasılıkla bu ödülü paylaşacaktı.

Bu konuda çalışan bilim insanlarının önemli bir kısmı da 40’lı yaşların başında ya da daha genç Türk ekonomistleri. Nobel komitesi de bilimsel gerekçe dökümanında Tayfun Sönmez, benim ve Atıla Abdulkadiroğlu’nun yaptığı çalışmalara önemli sayıda atıfta bulunarak ve ismen bizi belirterek bizi de onore etti.

Ayrıca Alvin Roth’a Nobel getiren üç uygulamadan ikisi Türk adamıysenlerle yaptığı ortak çalışmalar.

ÖSYM dikkate almadı

Eğitim alanında eşleştirme kuramının kullanılma fikri ilk olarak David Gale ve Lloyd Shapley’nin bu alanı 1962’de başlatan matematik makalesinin başlığında kullanılmış olsa da (“Üniversiteye Giriş ve Evliliğin İstikrarı”), bunun ilk uygulaması somut olarak 15 yıl önce geldi.

1998’de Michel Balinski ve Tayfun Sönmez, ÖSYM’nin kullandığı yerleştirme metodunun olabilecek en iyi metod olmadığını gösterdiler. Yerine daha iyi bir metod önerdiler. ÖSYM ne yazık ki o dönemde bu öneriyi Tayfun Sönmez’in tüm çabalarına rağmen dikkate almadı.

2003’te Atıla Abdulkadiroğlu ve Tayfun Sönmez, daha önce David Gale ve Lloyd Shapley tarafından geliştirilen yerleştirme metodlarının ABD’de öğrencilerin devlet okullarına yerleştirilmesinde nasıl kullanılabileceğini gösterdiler.

Bu metodlar bu bilim insanları ve Alvin Roth ile Parag Pathak'ın katkıları ile New York ve Boston şehirlerinde uygulamaya kondu. Pek çok başka şehir ve Büyük Britanya okulları da onları takip ettiler.

Burada ilginç olan daha önce kullanılan ve eğitim bürokratlarının etkisi ile geliştirilen pek çok metodun ekonomik, fırsat eşitliği gibi açılardan çok problemlili olmaları ve tam bu dönemde velilerden gelen büyük baskıların etkisi ile de bürokratların başka arayışlara yönelmiş olmaları.

Bu sistemler, öğrencilerin kendi semtleri dışındaki normal okullara da gitme hakkı verilebildiğinde, bu okullara ve özel statülü sınav notları ile öğrenci alan okullara yerleştirmenin beraber nasıl yapılabileceğini göstermesi bakımından çok seçenekli metodları da beraberinde getiriyor.

Onur Kesten, Haluk Ergin, Aytek Erdil gibi benim de aralarında olduğum birçok Türk akademisyen bu konuda araştırmalar yaptılar. Bu metodların tamamı "öncelik" dediğimiz, her okulda her öğrenciye verilen, tamamen rastsal olan ya da sınav notu, oturma yakınlığı, etnik geçmiş, ya da büyük kardeşin o okulda okuması gibi bazı kriterlere dayanan sıralamalara dayanıyor.

Son dönemde önceliklerin tasarlanması ve aynı okula birden fazla öncelik metodu ile yerleştirmelerin nasıl yapılabileceğini gösteren çalışmalar da bulunuyor.

Bu metodlar öğrencileri kendi semt okullarına sınırlı bırakmıyor. Özel okullara (ve de isteğe bağlı olarak devlet üniversitelerine) farklı fiyatlarda öğrenci yerleştirmeyi mümkün kılıyor.

En önemlisi öğrencilerin eldeki kısıtlar altında istedikleri okullara gidebilmesini, fırsat eşitliğini amacına uygun olarak kullanılmasını sağlıyor. Örneğin Tayfun Sönmez'in bu konularda makaleleri var. Ayrıca Atilla Abdulkadiroğlu ve Parag Pathak, Boston'daki yerleştirme verilerini kullanarak yerleştirme metodlarının eğitime etkisini ölçmeye çalışıyor.

Gerçekten faydaları var mı?

Acaba gerçekten bu metodlar "batmakta olan Titanik'teki sandalyeleri dağıtmaktan" mı ibaret, yoksa eğitim verimliliğini artırma, fırsat eşitliği sağlamada gerçekten faydaları var mı?

Türkiye'deki öğretmen atamaları da yerleştirme ile ilgili başka önemli bir uygulama. Bu konuda Onur Kesten ile doktora öğrencim Umur Dur'un bir çalışması var. Milli Eğitim Bakanı'mız önerilerine sıcak davrandı.

En önemli problem öğretmen adaylarının tercih ettikleri bir şehre ya da semte atanamadıkları durumlarda ortaya çıkıyor.

Bu durumlarda uygulanan yanlış yöntemlerden dolayı, öğretmen açığı belki de olması gerekenden çok daha fazla boyutlarda. Adaylar istedikleri bir yere yerleştiremedikleri bir durumda rastsal olarak atanıyorlar.

Bunu kabul edip daha sonra tayin olmak istediklerinde ise kendilerine atanmamış öğretmenlerden daha az öncelik alabiliyorlar. Bunların hepsi ilk atanmanın önemini artırıyor. Bu iki araştırmacı ilk atamada rastsal yerleştirmenin önüne geçme ve sonrasındaki tayin metodlarının düzeltilmesi konusunda önemli çalışmalar yapıyorlar.

Ders dağıtımı

Benim kendi uygulamalı çalışmalarım sağlık alanında eşleştirme kuramının kullanılması konusunda yoğunlaşmış olsa da, eğitim alanında başka çalışmalarım da var. Bunlardan bir tanesi Tayfun Sönmez ile yaptığımız ders dağıtımı ile ilgili bir alışma.

Özellikle işletme yüksek lisans programlarında, hemen hemen tüm dünyada, seşmeli dersler ilginç bir müzayedede yöntemi ile dağıtılıyor. Öğrencilere belli bir miktarda sahte para veriliyor ve bunu almak istedikleri derslere dağıtmaları isteniyor.

Daha sonra her ders en yüksek para teklifinden başlayarak kapasitesi dolana kadar öğrencilere veriliyor.

Bu metodun amacı öğrencilerin çok fazla sayıda yüksek talepli derse girmelerini, bu derslerin "fiyatını" yüksek tutarak engelleme ve öğrencileri fiyat mekanizmasına benzer bir metod ile eşitlik yaratarak adil olarak derslere dağıtılmasını sağlamak. Bu ayrıca biz eğitimcilerin hep karşılaştığı bekleme listesi, sonradan ders ekleme ya da bırakmayı azaltmada kullanılabilecek bir sistem.

Fakat bizim çalışmamız, bu metodun az ilgi olan dersleri almak isteyen öğrencileri zor durumda bırakabileceğini gösteriyor. Eşleştirme kuramı ile bu metodun nasıl düzeltilebileceğini de gösteriyoruz.

Konuk öğrenci değişim programları

Son dönemde Umut Dur ile yaptığımız bir diğer çalışma ise Türk üniversitelerinin de çok aktif rol oynadığı uluslararası "konuk öğrenci değişim" programları ile ilgili. ABD'de yükseköğretim ücretli olmasına karşın, öğretim üyeleri çocuklarını kabul almaları durumunda genelde çalıştıkları okula ücretsiz gönderebiliyorlar.

Yüksek eğitime direkt sübvansiyon verilmesine göre bu tür bursların vergi avantajı çok yüksek.

Fakat bu durumda da öğrenci seçeneklerini kısıtlıyor ve ekonomik etkinlikle ilgili bir problem oluyor. Bu da 600'den fazla üniversitenin bu bursların üniversiteler arasında takas edilmesini sağlayan bir organizasyon kurmasına neden olmuş.

Bu piyasa, okulların öğrenciler üzerinde tercih ya da öncelikleri ve öğrencilerin okullar üzerindeki tercihleri nedeniyle, üniversitelere öğrenci yerleştirmeye benzese de çok büyük bir fark var.

Öğrencilerin aldıkları ve gönderdikleri öğrenci sayısının da eşit olması gerekiyor sistemin uzun vadede sağlıklı çalışabilmesi için.

Bunun şimdiki merkezi olmayan sistemden daha iyi olarak nasıl yapılabileceğini gösteriyoruz.

Bu piyasanın Türk üniversitelerinin de üye olduğu Avrupa Erasmus öğrenci değişim programı ya da futbol kulüpleri arasında kiralık futbolcu değişimi gibi pek çok uygulaması bulunuyor.

Türkiye kaynaklarını verimli kullanamıyor

Türkiye'nin en önemli problemlerinden bir tanesi gelişen bir ülke olarak kaynaklarını en verimli bir biçimde kullanamaması. Eğitimde kaynakların pek çok kritere göre etkin, adil, manüpile edilemeden dağıtılabilmesi ve kullanılması, eğitim sistemindeki iyileştirmeler ve düzeltmeler kadar önemli bir konu.

Tercihe ve önceliğe bağlı, semt dışı ilk ve ortaokula yerleştirme belki de ülkemizde en kolay olarak değiştirilecek yerleştirme politikalarından bir tanesi.

Özellikle büyük şehirlerde yanlış adres gösterme ile yapılan manipölasyonların da bir miktar önüne geçebilecek bir değişiklik.

Çözümü daha zor sorunlar da var. ÖSYM çok önemli ve değerli bir kurum. Tarihsel geçmiş ve yaptığı etki bakımından dünyada kendisine yaklaşılabilecek çok az sayıda yerleştirme kurumu var.

Buna karşın, kurumun son dönemde yaptığı hatalı yerleştirmeler, üniversite seçme ve yerleştirme konusundaki yaşadığımız problemler, en yetenekli öğrencilerin mühendislik ya da tıp gibi alanlara yığılması ve gerçekten istedikleri ya da yetenekleri olan alanlara yönlendirilememeleri de üzerinde sayfalarca yazılabilecek bir başka ekonomik kaynak ve fırsat israf faciası.

Bu konularda yol almamızı sağlayacak Türkiye içinde ve dışında çalışan bilim adamlarımız, birçok ülkenin gıpta ile bakabileceği kadar başarılı.

Bu bilim insanlarını değerlendirmek onların görüşlerini almak da eğitim politikamızı belirleyen politikacılarımıza ve bürokratlarımıza düşüyor.

 ÖNCEKİ HABER **Yazar :** [Prof. Dr. M. Utku Ünver - Boston College Ekonomi Bölümü](#)
[eğitim](#), [üniversite](#), [ÖSYM](#), [ders](#), [okul](#), [öğrenci](#)

10.12.2012
SONRAKİ HABER

Yorumlar

Yeni Yorum:

[Yorumu Gönder](#)

İlgili haberler [Öğrenciler şaşkın Vantage Point* Duvarı olmayan okulun öğretmenleri](#)

Click to enable Adobe
Flash Player

yenibiris:) | hurriyet
emlak.com | Hürriyet
hurriyet.com.tr

[Hakkımızda](#) | [İletişim](#) | [Yasal Uyarı](#) | [Gizlilik](#) | [Kullanım Koşulları](#) | [Site Haritası](#) |

Copyright © 2000 - 2010 Hürriyet

loading